

N:o 1.

Ank. till Riksd. Kansli den 29 April 1872, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i fråga om förberedande undersökningar, rörande Kongl. Hofstallets förflyttning samt uppförande af nytt Riksdagshus å Helgeandsholmen äfvensom Riksbankens och Riksgäldskontorets förläggande till samma holme.

Under erinran att — på sätt Stats-Utskottet i memorial N:o 56 vid sednaste lagtima riksdag yttrat — »Riksdagens hus icke motsvarade »de allmänt erkända anspråken på en till begagnande af svenska folkets ombud vid deras årliga sammanträden afsedd byggnad», har Herr *G. Lagerstråle*, uti en inom Första Kammaren väckt och till Stats-Utskottet remitterad motion (N:o 14), fästat uppmärksamheten derpå, att en för detta ändamål i allo lämplig plats erbjöde sig i vestra delen af Helgeandsholmen, så framt der nu befintliga åbyggnader utan alltför stora uppoffringar kunde undanrödjas och annan plats, än den nuvarande, för kongl. stallet beredas. Då likväl något Riksdagens beslut i detta ämne icke kunde ifrågasättas, innan fullständig utredning vunnits om de kostnader, som med förslaget utförande blefve förenade, och ritningar uppgjorts, som tillvunnit sig allmänt godkännande, har motionären föreslagit,

att Riksdagen måtte uppdraga åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret att, sedan Fullmäktige satt sig i förbindelse med de vederbörande,

Bih. till Riksd. Prot. 1872. 4 Saml. 2 Afd. 1 Häft.

hvilka i fråga om Helgeandsholmens ordnande böra höras, och tillfälle blifvit beredt till täflan för uppgörande af ritning och kostnadsförslag till nytt Riksdagens hus, förlagdt å vestra delen af Helgeandsholmen, till en kommande Riksdag afgifva yttrande och förslag i ämnet samt dervid tillika söka utreda på hvad sätt Riksdagens nuvarande lokal skulle, efter uppförandet af ny sådan, ändamålsenligen användas för allmänt behof, eller lämpligen realiseras; samt

att, för bestridande af de med fullgörandet af förevarande uppdrag förenade kostnader, ett belopp af 10,000 riksdaler till Fullmäktiges disposition måtte anvisas.

Sedan Stats-Utskottet, vid detta ärendes förberedande behandling, beslutat anmoda Fullmäktige i Riksgälds-kontoret att afgifva yttrande öfver de i motionen gjorda framställningar och dervid, såvidt sådant utan alltför stor tidsutdrägt låte sig göra, meddela utredning i fråga om Helgeandsholmens användbarhet till sagda ändamål och hvad i öfrigt med frågan egde gemenskap, hafva Fullmäktige meddelat åtskilliga för bedömande af den uppgifna platsens lämplighet för den föreslagna byggnadens anläggande derstädes erforderliga upplysningar om det utrymme denna plats erbjuder för uppförandet af en sådan byggnad samt om platsens beskaffenhet och tjenlighet, hvad grunden beträffade, äfvensom om egande- och dispositionsrätten till Helgeandsholmen och der nu befintliga hus.

Då ärendet, efter denna utredning, ånyo förekom till behandling hos Stats-Utskottet, hade Banko-Utskottet afgifvit sitt memorial N:o 9, deri Utskottet för Riksdagen anmält,

att de byggnader, hvilka hittills för Riksbanken begagnats, vore för ändamålet alldeles otjenliga;

att Riksbankens läge, i sydöstra delen af staden, redan nu måste anses olämpligt och utan tvifvel inom en icke aflägsen framtid blefve det ännu mera, då den större affärsrörelsen hade sina lokaler i de vestligare delarne af staden inom broarne och sannolikt efter hand droge sig alltmera norrut;

att det vore af stor vikt, att för Banken kunde erhållas en annan plats, belägen mera centralt och i öfrigt beredande tillräckligt utrymme samt nödig trygghet mot eldfara; samt

att Utskottet trott sig finna möjlighet att erhålla en sådan plats i sammanhang med den reglering af Helgeandsholmen och det uppförande i en framtid på denna plats af nytt hus för Riksdagen, hvarom förslag nu vore väckt, enär Utskottet föreställde sig, att antingen å Helgeandsholmen skulle kunna erhållas plats för bankbyggnad, eller att,

sedan nytt riksdagshus blifvit uppfördt, det nuvarande riksdagshuset kunde upplåtas till annat offentligt ändamål och dymedelst någon statens egendom, som lemnade erforderligt utrymme och vore för bankens behof väl belägen, kunde blifva för sitt hittills varande bruk obefvärlig samt förty få af Riksbanken, mot godtgörelse till staten, öfvertagas och användas till uppförande af ny bankbyggnad.

Med anledning af dessa framställningar och då de från Fullmäktige i Riksgälds-kontoret meddelade upplysningar gifva stöd åt den förmodan att icke allenast ett tillräckligt stort riksdagshus, utan äfven, om så skulle ifrågakomma, såväl Riksgälds-kontoret som Riksbanken skulle kunna å Helgeandsholmen förläggas, har Stats-Utskottet ansett sig böra, för detta ärendes handläggning, begära sammanträde med Banko-Utskottet; hvarefter och sedan deputerade från båda Utskotten blifvit, i enlighet med 47 § Riksdags-ordningen utsedde, det sålunda sammansatta Utskottet tagit frågan under öfvervägande och får nu derom afgifva sitt utlåtande.

Af de från Fullmäktige i Riksgälds-kontoret insända handlingar har Utskottet inhemtat, bland annat, att Kongl. Maj:t genom nådig Skrifvelse af den 9 Februari 1856, behagat uppdraga åt en särskild komité att uppgöra och till Kongl. Maj:t inkomma med förslag såväl till kongl. Hofstallets förflyttning till annan lämplig plats, som ock till Helgeandsholmens planerande och försköning m. m., hvilka förslag borde upptaga ej mindre de åtgärder, som kunde erfordras för att komma i besittning af ny tjenlig tomt för Kongl. Hofstallet, jemte beräkning af de kostnader, hvartill detsammans förflyttning äfvensom Helgeandsholmens fullständiga planerande kunde komma att uppgå, än ock projektritningar och kostnadsförslag, såväl till det nya hofstallet, som till lämpligaste anordnandet af den planerade Helgeandsholmen; och behagade Kongl. Maj:t, i sammanhang härmed förklara, att Hans Maj:t Konungen vore sinnad att, när Hofstallets förflyttning komme till verkställighet, låta borttaga samtliga de å Helgeandsholmen belägna, Konungen enskildt tillhöriga hus och byggnader samt kostnadsfritt till vederbörande upplåta tomtplatserna, hvarå de äro uppförda. Ehuru denna komité, hvilken år 1865 upplöstes, icke afgifvit något förslag i ämnet, har dock, enligt hvad Utskottet inhemtat, förnämligast genom en bland komiténs ledamöter, Kaptenen och Kommendören Baltzar Cronstrand, blifvit verkställda noggranna och fullständiga undersökningar om Helgeandsholmens beskaffenhet samt om de från äldre tider tillbaka framställda förslag till holmens ordnande, hvarförutan bemälde kaptten uppgjort ritningar icke allenast till ett sådant ordnande, utan ock till nytt Hofstall,

afsedt att uppföras på en del af den plats, som numera blifvit använd till centralbangård. Bland de af Kapten Cronstrand uppgjorda ritningar har Utskottet fått emottaga en, hvilken grundar sig på Grefve Tessins plan, att genom en bro öfver Norrström förena Drottninggatan med Mynttorget samt att rätta kajmuren på Helgeandsholmens norra sida och på vestra delen uppföra en större byggnad. Utskottet har derjemte fått emottaga en i öfverensstämmelse härmed uppgjord planritning, utvisande att å Helgeandsholmen skulle kunna beredas en byggnadstomt af icke mindre än 315 fots längd och 225 fots bredd, eller en yta af 70,875 qvadratfot, oberäknadt plats för en utbyggnad på midten af tomtens långsida. Denna tomts belägenhet är sådan, att en derå uppförd byggnad, sedd från framsidan af Gustaf Adolfs staty, icke skulle bortskymma vestra slottsflygeln och icke heller förhindra utförandet af Tessinska planen om anläggandet af en bro från Drottninggatan till Mynttorget.

Beträffande frågan, huruvida berörda tomt blefve tillräcklig för uppförande derstädes af ett ändamålsenligt riksdagshus samt derjemte kunde lemna utrymme för nödiga lokaler åt Banken och Riksgäldskontoret, så är väl Utskottet icke i tillfälle att derom afgifva något bestämdt yttrande, men anser sig dock för frågans bedömande böra upplysa, att nuvarande riksdagshusets begge tomter, enligt den uppgift, som förekommer i sistlidne Riksdags Stats-Utskotts memorial N:o 56, sid. 5, efter afdrag af 2,195 qvadratfot, som upplåtits till gata, innehåller en yta af 40,622 qvadratfot, men att de derå uppförda byggnader, som af Riksdagen begagnas, upptaga en areal af endast 16,451 qv.-fot, att Riksgäldskontorets hus med sina bägge flyglar, oberäknadt gårdarne upptager icke fullt 7,300 » »

samt att Riksbankens begge tomter, med inberäkning af obebygda gårdsutrymmen, innehålla:

det gamla husets tomt 10,856:

och det nya 15,604: 26,460 » »

eller tillhopa 50,211 qv.-fot.

Vidkommande beskaffenheten af grunden å Helgeandsholmen, så har Kapten Cronstrand, hvilken låtit verkställa noggranna undersökningar i den riktning, der bron från Drottninggatan skulle komma att gå fram, upplyst, att såväl sjelfva holmens grund, som strömmens botten, såsom utgörande fortsättning af Brunkebergsåsen, bestå af groft och hårdt packadt grus, fullkomligt tjeuligt att derå uppföra en större bygg-

nad, ehvad densamma kommer att ligga helt och hållet på sjelfva holmen, eller till någon del sträcka sig ut i den nuvarande strömmen.

I afseende på egande- och dispositionsrätten till Helgeandsholmen, så är ostridigt, att den del af holmen, som upptages af Kongl. stallet jemte stallmästarebostället (tomterna N:ris 1 och 2) äfvensom den plats, hvarå bazaren vid Norrbro är uppbyggd, eges af kronan, hvaremot Hennes Maj:t Enkedrottning Josephina vid arfskiftet efter Hans Maj:t Konung Oscar öfvertagit eganderätten till de uti ofvannämnda Kongl. Bref af år 1856 afsedda egendomarne, hvilka äro upptagna under N:ris 3, 4, 5 och 6 och hvilka till en del ligga på kronans grund.

Den tomt, å hvilken bazaren blifvit uppförd, är, jemlikt Kongl. Maj:t nådiga Bref af den 17 Oktober 1837 och den 14 Maj 1839, upplåten åt ett bolag mot årliga tomtören af 66 R:dr 32 sk. Banko, eller 100 R:dr R:mt, som inbetalas till Öfverintendents-embetet, vid hvilken upplåtelse dock det förbehåll blifvit gjordt, »att, om framdeles i vederbörlig ordning beslut skulle fattas, att förändra Helgeandsholmen till en öppen plats, genom alla derå nu befintliga byggnaders borttagande, Kongl. Maj:t och kronan eller Stockholms stad ega rättighet att tillösa sig den ifrågavarande byggnaden mot godtgörande af byggnads- och anläggningskostnaderna». Enligt meddelad uppgift uppgå dessa kostnader, öfver hvilka hos Öfverståthållare-embetets kansli förvaras verifierade och granskade räkenskaper, till ett sammanräknadt belopp af 67,681 R:dr 14 sk. 4 rst Banko eller 101,521 R:dr 95 öre R:mt.

Då Utskottet, med afseende å såväl de uti ofvanberörda motion, samt Banko-Utskottets förenämnda utlåtande anförda skäl, som ock öfriga med denna fråga gemenskap egande omständigheter och förhållanden, anser af vigt, att en fullständig utredning må erhållas ej mindre i fråga om Kongl. Hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen till annan lämplig plats, än ock om kostnaden för en sådan förflyttning samt huruvida ett mot ändamålet fullt svarande riksdagshus må kunna på Helgeandsholmen upptöras, äfvensom angående möjligheten och ändamålsenligheten att dit förlägga Riksbanken och möjligen äfven Riksgäldskontoret, eller ock att på annat sätt bereda lämplig lokal för Riksbanken, har Utskottet, på grund af hvad sålunda förekommit, funnit sig böra hemställa,

att Riksdagen måtte besluta:

1:o att uppdraga åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret, gemensamt med Fullmäktige i Riksbanken,

Sammanstatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 1.

a) att sedan Fullmäktige satt sig i förbindelse med de vederbörande, hvilka i fråga om Helgeandsholmens ordnande samt om Kongl. Hofstallets förflyttning till annan lämplig plats böra höras, låta verkställa fullständig utredning, dels om kostnaden för en sådan förflyttning, dels huruvida ett mot ändamålet fullt svarande riksdagshus må kunna å Helgeandsholmen uppföras samt om möjligheten och ändamålsenligheten att antingen i samma byggnad inrymma Riksbanken och Riksgälds-kontoret eller ock för Riksbanken på annat sätt bereda lämplig lokal, antingen på Helgeandsholmen eller i dess granskap;

b) att låta uppgöra fullständiga ritningar och kostnadsförslag till Helgeandsholmens ordnande och bebyggande för ofvannämnda ändamål, dervid bör utredas kostnaden särskildt för uppförande af endast riksdagshus samt särskildt antingen för Bankens och Riksgälds-kontorets inrymmande i riksdagshuset, eller för uppförande af bankohus på Helgeandsholmen eller annan lämplig plats;

c) att för frågans bästa möjliga lösning bereda tillfälle till täflan för dem, som vilja afgifva ritningar och förslag i ämnet, samt för sådant ändamål utfästa lämpliga belöningar; bärande kostnaden såväl härför, som för öfriga i följd af Riksdagens åt Fullmäktige nu lemnade uppdrag föranledda utredningar, med hvad dertill hörer, bestridas till hälften af Bankens och till hälften af Riksgälds-kontorets medel;

d) att utreda om och i hvad mån samt under hvilka vilkor Stockholms stads Fullmäktige kunna vara huggade eller skyldige att deltaga i de med Helgeandsholmens ordnande förenade kostnader;

e) att, sedan ärendet sålunda erhållit all nödig utredning, till nästkommande Riksdag inkomma med fullständiga förslag i ämnet samt i sammanhang dermed utreda på hvad sätt nuvarande riksdagshus af-

vensom öfriga fastigheter, som i följd af dessa förslag icke vidare för sitt nuvarande ändamål behöfvas, må kunna ändamålsenligen för allmänt behof användas eller lämpligen föryttras; samt

att uti underdånig skrifvelse, med anmälan om det åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret och Riksbanken sålunda lemnade uppdrag, anhålla, det Kongl. Maj:t täc-tes taga under nådig pröfning frågan om Kongl. Hof-stallets förflyttning till annan lämplig plats, samt anbefalla vederbörande embetsverk och myndigheter att i allt hvad härmed eger gemenskap tillhandagå Fullmäktige med nödiga upplysningar, utredningar och förslag.

Stockholm den 29 April 1872.

På Utskottets vägnar:

Fredrik Alexander Funck.

Rättelse

uti Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 1.

Sid. 7, rad. 5 uppfir. *står:* att uti underdånig skrifvelse,
läs: 2:o att uti underdånig skrifvelse,
